

d'una dissim. de palatal i de l'atracció de *cervell*, pel mal de cap que causa el «xervellí»: «un *cervellí* esterriasant» escrivia Saisset (*Catal. d. R.*, 130, veg. la cita a TERROR); «moure *cervellí*» 'moure xivarri', Brazés (*L'Ocell i les Cireres*, Ceret 1955, p. 82); «*cervellí*: esvalot produït pels esquellots», AntCayrol (*Cont. Cerd.*, 42). *AlcM* en dona encara una cita a *xarballí*, de l'*Alm. Cat. del Ross*. 1929; i el derivat regressiu *xarball* 'crits, avalot' a Palafrugell.

D'altra banda no totes les formes occitanes van arribar per conducte de la francesa, car també n'hi va haver en *ca.*. En especial les que signifiquen 'esquellots, esquellotada', costum popular, on és natural que es mantingui una forma més nacional. En el gascó del Gers s'ha conservat *carribàrri* (amb *-arri* com en català). Però té més extensió gascona una forma una mica alterada per l'etim. pop. *calbau* 'roc', a causa de les pedres amb què omplen les caixes i esquellasses de l'esquellotada: els 'esquellots' s'anomenen *ün kalayári* a la Vall d'Aran, un *calbabari* en bearnès (veg. el meu *PV Aran Gc.*, s. v.). I una forma encara no alterada per la influència de *calbau*, degué entrar des de Tolosa o el Coserans al Pall. Sobirà, car el *DAG*. recollí *escalivari* 'esquellots' a Ainet de Vall Ferrera, on l'etimologia popular ha vingut d'*escalivar* 'cremar', 'escarmentar'.

D'aquí també degué partir una altra forma cat. encara més alterada per l'etimologia popular: «*Viscalabat* (Mataró): esquellots, cerrrada, gatzara que es fa quan es casa algun vidu o vídua»: 'Vull tota la harmonia de un *viscalabat*, qu'és quan se casa un viudo, ab tots los instruments, com són esquelles, tamborets, bazines, barrils ---', testament d'un capellà de Mataró, doc. burlesc, 1697; ex.: «a tal carrer hi ha hagut un *viscalabat*; mogueren gran *viscalabat*»: reportat en el *DAG*, de la barata erudició del capitost floralisc' Fc. Matheu, que anomena directament pel seu nom; i, indirectament dos cops, per la cita de Mataró, d'on li vénen moltes dades atribuïdes a Fc. Matheu en el *DAG*.

El mot ha estat realment en ús, car espontàniament m'escrivia el camprodoní Mn. J. Pascual (l'erudit rector de Vilallonga), el 1971: «Coneix aquest mot? Del Montseny; originari, segons diuen, de Breda: *viscalabat*; significa discussions o baralles a alta veu: viu encara 20 anys enrere, jo l'havia usat, com tothom; el suposo viu encara [?]: es conta que l'abat de Breda reprimia als revoltosos, i aquests, tot rebent, cridaven *Visca l'abat!*; i aquests grits afalagadors donaren nom a les batusses: l'explicació és d'origen erudit, no popular».

Tant ell, com Aguiló (que es limita a posar «compareu *visca, abat*») es mostren poc convençuts d'aquelles «erudicions». Posem-ho en la rúbrica de les «etimologies anecdòtiques» [notem el caràcter retorçat de la història de Breda], que tenen tanta autoritat damunt els «savis» populars, i no menys entre la gent de prestigi social, i tan mala fama entre els savis de debò; però aquell prestigi fa que influeixin ràpidament en la forma i fins el sentit dels mots; hi ha pocs abats a Catalunya..., que casual... el de Breda!

Deu ser una altra alteració com l'*escalivari* del Pallars: *es-* i *bes-* alternen en català, com també alternen

amb *des-* i *bes-* i *bis-* (*bescompte*, *bescomtar-se/descomptar-se*, *bescantar/bis-/discantar/cantar*, *bescambrilla/escambrilla*, *vesprada/esprrá* etc. Al costat del pall. *escalivari*, també el *calabari* occità entraria com *escalivat/escalabat*, i intervenint-hi el model de *descalabat* 'desballestat, desguitarrat', i amb la vacil·lació *bes-/bis-*, ja arribem a *biscalabat*. Ja la metàtesi de *escalivat* duia a **iscalabat*, i l'etimologia popular i anecdòtica reportada per Mn. Pascual acabaria de consolidar aquesta forma. En fi, d'altres hi han brodat encara més, canviant l'abat en un rei: mall. *viva-el-rei* 'enrenou, desordre sorollós; avalot ---', reportat per *AlcM*, junt amb una cita de PdAPenya.

DERIV.: *Xivarraina*, *-arram*, *-arrangaina*, *-arreram*, *-arromba* (encreuat amb BORROMBA)

Xivata, *xivato*, cast. *chivato* *Xivera*, V. *civera* *Xiveta*, V. *xaveta* i *xibeca* *Xivicar*, V. *xericar* i *xibeca* *Xivira*, V. *civera* *Xivita*, *xivitona*, V. *xibeca* *Xivolit*, V. *xibeca* *Xix*, V. *xitxa* *Xixanta*, *xixantena*, *xixanti*, V. *seixanta* (SIS) *Xixell* (d'espaser o colteller) (*DAG.*), V. *cisell* *Xixell* (ocell), V. *xixella* (XEIXA), (senyal), id. i *saliejat* *Xixí*, V. *tatxi*

XIXINA, 'carn picolada', *fer xixines* 'fer a miques', cat. or. i mall., *xetxines* 'bocinets' val. □ 1.ª doc.: *xixina* Lab. i *DAG.*; «*gegines*: añicos»; «*fer chechines*: hacer añicos» 1842, Lamarca, *Dicc. Val.*

A desgrat dels dubtes que jo tenia (en l'article CECINA 'carn en conserva', del DCEC/DECH), crec que té raó *AlcM* a mantenir el lligam amb el mot castellà [1250], provinent d'un ll. vg. CARO *SICCINA 'carn assecada', al costat del qual hi ha port. i gall. *chacina* (i és també andal. *chacina*, *chacinero*, *-neria*, AlcVenceslada), formes mossàrabs. Encara que no siguin el mateix, cal tenir present que la *cecina* es conserva a talls (DECH II, 12a27ss.), i que tota carn en conserva tendeix a emsiccilar-se. D'altra banda, ccm que en cat. el mot no es documenta fins a mj. S. XIX, i en cast. i port. és ja de 600 anys abans i amb documentació incomparablement més gran, no dubto que en cat. és un manlleu del cast. de la Mancha o Andal., degut al fet que els grans centres de carn assecada, carn de porc, han estat sempre a l'O. de la nostra frontera lingüística; i en un manlleu s'explica encara millor el canvi de significat.

Xixinar, *xixinadera*, *xixinet*, V. *xauxinar* (XEC) *Xixirinello*, V. *xitxero* *Xixirinxina*, V. *xenixell*

XIXISBEU, 'amistançat', pres de l'it. *cicisbèu* 'galant jovenet al servei d'una dama', mot d'etimologia incerta, però típic dels costums italians del S. XVII. □ 1.ª doc.: 1742, *DAG*.

És un mot sobretot balear. També men. «*xitxirbeu*: chichisbeo, *galant*, *procus*», FebrCard. De l'it., on ja es documenta en el S. XVII, va passar també al cast. CHICHISBEO [1717] i al fr. *sigisbée* [S. XVIII]. Per a les temptatives etimològiques veg. el DCEC/DECH. És possible que ja en tinguem un testimoni primerenc